

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

6. Антикорупційна програма Національної поліції України (діюча редакція).

7. Офіційні методичні матеріали НАЗК з питань запобігання корупції. <https://nazk.gov.ua/uk/metodychni-rekomendatsiyi-2/>

8. Матеріали Департаменту внутрішньої безпеки НПУ щодо профілактики корупційних ризиків.

9. Валєєв Р. Професійний відбір персоналу Державного бюро розслідувань як складова антикорупційної політики. Сучасний стан протидії корупції: досвід Чехії, України, Польщі, Словаччини (м. Київ, 9-10 травня 2017 р.). Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2017. С. 11–13.

Дзюба Нікіта Олександрович,

здобувач вищої освіти 2 курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

Науковий керівник: Бабанін Сергій Володимирович, доцент кафедри кримінального права та кримінології Дніпровського державного університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

Кримінально-правова протидія корупційній злочинності є одним із найскладніших напрямів сучасної державної політики, оскільки корупція руйнує довіру до влади, підриває легітимність інституцій, створює економічні дисбаланси та загрожує безпеці цілих держав. Проблема корупційних правопорушень набула глобального характеру, що змусило як національні уряди, так і міжнародну спільноту виробити чіткі стандарти та ефективні механізми протидії. Україна у цьому контексті проходить шлях модернізації кримінального законодавства, запровадження спеціалізованих антикорупційних органів та гармонізації правових норм із міжнародними вимогами.

Сучасна національна практика протидії корупційній злочинності спирається на комплекс кримінально-правових інструментів, які охоплюють визначення складів корупційних злочинів, уточнення меж відповідальності та впровадження особливих механізмів кримінального провадження. Кримінальний кодекс України містить розгалужену систему норм щодо зловживання владою, одержання неправомірної вигоди, пропонування або обіцянки такої вигоди, використання службового становища та підкупу приватних і публічних осіб. Важливе місце займають норми про незаконне збагачення, декларування недостовірної інформації, зловживання впливом та інші делікти, які відображають сучасні форми корупційної активності [1]. Враховуючи складність явища, кримінально-правовий аспект нерозривно пов'язується із необхідністю спеціалізованого інституційного механізму, що проявляється у діяльності НАБУ, САП, НАЗК та Вишого антикорупційного суду.

Попри поступ, національна практика стикається з низкою викликів. Серед них є необхідність забезпечити незалежність антикорупційних органів, підвищити ефективність досудового розслідування, гарантувати неупередженість судового розгляду та посилити механізми конфіскації незаконно набутого майна. Важливим також є формування сталих стандартів доказування, адже корупція часто прихована та пов'язана з широкою системою взаємопов'язаних осіб, що ускладнює встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Саме тому українська система протидії корупції активно переймає міжнародний досвід та інтегрується у глобальні структури співпраці.

Міжнародні стандарти протидії корупційній злочинності формують правову основу, на яку орієнтуються держави при побудові власних механізмів. Серед ключових документів важливе місце займає Конвенція ООН проти корупції, яка встановлює загальні вимоги щодо криміналізації основних корупційних правопорушень, впровадження ефективних механізмів запобігання та міжнародної співпраці. Вона підкреслює необхідність прозорості державного управління, доброчесності посадових осіб та ефективних інструментів повернення активів. Важливими є також стандарти Групи держав проти корупції (далі – GRECO), які передбачають оцінювання національних систем і надання рекомендацій щодо їх удосконалення. Практика GRECO стимулює держави адаптувати законодавство так, щоб воно відповідало принципам відкритості, підзвітності та незалежності механізмів контролю [2, с. 33].

Суттєвий вплив мають стандарти Організації економічного співробітництва та розвитку, зокрема Конвенція про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних комерційних операціях. Вона розширює підхід до криміналізації корупції, підкреслюючи необхідність покарання за корупційні дії не лише всередині держави, а й на міжнародній арені. У сучасних умовах глобалізації це є життєво необхідним, оскільки корупційні схеми легко виходять за межі національних кордонів. Важливе значення має також діяльність Світового банку, МВФ та ЄС, які висувають вимоги щодо прозорості та ефективного кримінально-правового реагування як умову фінансової підтримки та інтеграційних процесів.

Зіставлення міжнародних стандартів із національною практикою демонструє, що Україна поступово наближає своє кримінальне законодавство та інституційні механізми до загальноприйнятих вимог. Проте ефективність протидії залежить не лише від закріплення правових норм, а й від здатності правоохоронної та судової системи забезпечити їх фактичне застосування. Важливо, щоб розкриття корупційних злочинів супроводжувалося реальними вироками, конфіскацією незаконних активів, а також формуванням суспільної нетерпимості до корупційних проявів. Тут значну роль відіграє політична воля, стабільність інституцій та професійність кадрів, які здійснюють правозастосування [3, с. 91].

Сутність сучасної кримінально-правової протидії корупції полягає в тому, що вона має охоплювати весь цикл протиправної поведінки від створення умов, які унеможливають корупційні дії, до притягнення до відповідальності та повернення активів. Впровадження прозорих процедур державного управління, електронних реєстрів, цифрових сервісів та системи декларування зменшує можливість зловживань. Водночас жорсткі санкції та спеціальні механізми кримінального переслідування створюють умови, у яких ризики покарання переважають можливі вигоди.

Важливо відзначити, що міжнародні стандарти акцентують увагу на поєднанні превентивних і каральних засобів. Превенція передбачає створення етичних кодексів, антикорупційних програм, прозорих закупівель, належного фінансового контролю та відкритості інформації про діяльність органів влади. Каральні механізми охоплюють криміналізацію корупційних діянь, застосування спеціальних слідчих дій, забезпечення незалежності прокурорів та суддів, обов'язкову конфіскацію незаконних активів і міжнародну правову допомогу [4, с. 387].

Таким чином, ефективна протидія корупційній злочинності потребує поєднання національних інструментів і міжнародних підходів. Україна рухається у цьому напрямі, адаптуючи кримінальне законодавство до вимог глобальних антикорупційних актів та удосконалюючи інституційну систему. Проте подолання корупції неможливе без формування стійкої культури доброчесності, усвідомлення суспільством власної ролі у процесі контролю за владою та неприпустимості корупційної поведінки. Лише синергія державної політики, міжнародної підтримки та громадянської активності здатна створити умови, за яких корупція перестане бути невід'ємною частиною політичного та економічного життя. Кримінально-правові аспекти протидії корупційній злочинності в Україні розвиваються у взаємодії з міжнародними стандартами, які формують систему етичних, правових та інституційних орієнтирів. Сучасні реформи насаджують поступ, однак потребують подальшого зміцнення, насамперед у сферах незалежності інституцій, судової практики та реального виконання судових рішень. Міжнародний досвід переконує, що корупцію можна подолати лише тоді, коли держава створює сприятливе правове середовище, а суспільство підтримує культуру законності та відповідальності. Саме тому антикорупційна політика має комплексний характер і орієнтується на підвищення прозорості, удосконалення кримінально-правових норм і забезпечення ефективного правозастосування. У цьому полягає шлях до побудови чесного, стабільного та справедливого суспільства, спроможного розвиватися на основі довіри та верховенства права.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
2. Ревак І. О. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 220 с.
3. Бондаренко О. С. Концепція кримінально-правової протидії корупції : монографія. Суми : Сумський державний університет, 2021. 472 с.
4. Дудоров Олександр. Кримінально-правові проблеми сучасної України (вибрані праці). Київ : Ваіте, 2022. 632 с.